

E L M I C A L E T G A L À C T I C

Propostes didàctiques

El meravellós Màgic d'Oz

Elaborades per Josep Franco

EL MERAVELLÓS MÀGIC D'OZ

D E S C R I P C I Ó

Autor: *Lyman Frank Baum.*

Il·lustracions: *Enric Solbes.*

Traducció: Josep Franco.

Edicions Bromera / Alzira, 1991

Col·lecció: EL MICALET GALÀCTIC, núm. 7

Format: 20'5x13, 192 pàgs.

Enquadernació en rústica. Impressió en blanc i negre.

Edat: el llibre és adequat a partir dels 10 anys.

RESUM ARGUMENTAL

Dorothy és una xiqueta que viu, amb la seua tia Em, el seu oncle Henry i el gosset Totó, a les praderies grises i seques de Kansas. La precària economia familiar, unida a la tristor del paisatge, converteixen el somriure de Dorothy i els lladrucs alegres de Totó en un fenomen extraordinari i inexplicable. Però un dia qualsevol, un cicló impetuós canviarà radicalment la vida de Dorothy.

La caseta familiar, arrancada per la força del vent, vola i vola fins a l'estranyíssim País d'Oz i, en caure, esclafa per casualitat la Malvada Maga de l'Oest, una bruixa que tenia esclavitzats els simpàtics munchkins. Com la maga era tan vella, desapareix sota la casa i en queden només unes sabates de plata

que Dorothy es posarà per iniciar el viatge a la Ciutat de les Maragdes, residència del màgic d'Oz, l'única persona que, segons els munchkins, serà capaç d'ajudar Dorothy a travessar el gran desert que envolta el País d'Oz, un obstacle que la protagonista haurà de vèncer si vol tornar a casa, on els seus oncles estan preocupats per la seua desaparició.

A partir d'aquest moment, Dorothy inicia un viatge que la portarà, en primer lloc, a conèixer els seus acompanyants: l'Espantaocells, el Llenyater de Llanda i el Lleó Covard.

El camí de rajoles grogues transcorre d'oest a est, en direcció a la Ciutat de les Maragdes, i al llarg d'aquest itinerari Dorothy i els seus acompanyants viuran les aventures més extraordinàries, fins que podran parlar amb Oz el Terrible, que, per concedir-los els seus desitjos, els imposa la condició que han de matar la Malvada Maga de l'Est. A cap dels protagonistes no els agrada el tracte, però accepten perquè Dorothy vol tornar a Kansas. L'Espantaocells vol un cervell que l'ajude a ser com els altres homes, el Llenyater de Llanda vol un cor que li permeta recuperar els sentiments perduts i el Lleó Covard necessita tenir valor perquè vol convertir-se en el rei dels animals.

Amb molta sort, una paciència inesgotable i una certa dosi de màgia, Dorothy i els seus amics tornen a la Ciutat de les Maragdes, després d'haver derretit la Maga de l'Est, i descobreixen que Oz, en realitat, és un farsant. Però, amb imaginació i bona voluntat, l'homenet fa realitat els desitjos de l'Espantaocells, del Llenyater i del Lleó; encara que Dorothy haurà d'esperar la intervenció de Glinda, la bruixa bona del Sud, per a tornar a casa.

Aquelles meravelloses sabates de plata amb què va calçar-se els peus al principi del viatge li permetran tornar a Kansas sense cap novetat, després d'haver viscut una sèrie d'aventures. Aquest recurs tan novedós va revolucionar la concepció que, fins aleshores, tenien els adults respecte de la literatura infantil.

ASPECTES MÉS IMPORTANTS DE LA NOVEL·LA

La crítica contemporània i l'actual es mostren absolutament unànimes a l'hora de considerar *El meravellós Màgic d'Oz* com el primer conte de fades inequívocament americà. Fins a l'aparició del llibre de L. Frank Baum, els escriptors americans havien seguit la tradició europea: prínceps i princeses, fades i bruixes, nans malvats i gegants bondadosos.

Baum va ser el primer a incorporar, com ell mateix ens explica en la introducció del llibre, elements i personatges característics de l'Amèrica de canvi de segle: un espantaocells, com tants d'altres que hi havia escampats al llarg dels productius camps del continent; un home de llanda inspirat en la decoració de la vitrina d'una ferreteria; una xiqueta innocent i desperta, modesta i vulgar, i un màgic aeronauta que comparteix amb molts americans de l'època l'entusiasme, la bona voluntat i l'optimisme que van fer d'aquell poble el cap indiscutible d'un gran imperi.

Hi ha, per tant, un gran contrast entre els contes clàssics i aquest llibre de Baum, escrit només per divertir i entretenir els lectors més joves. La novetat principal és que l'autor considera els seus lectors com futurs ciutadans, com si foren l'esperança d'un país en expansió i no com persones imperfectes que poden conformar-se amb qualsevol cosa i a qui cal formar a base de ridícules i encorsetades lliçons morals.

Aquest aspecte és, potser, un dels temes centrals del llibre: cap personatge no sembla estrany; ningú no és considerat millor ni pitjor, sinó que, senzillament, té les seues peculiaritats. La innocència, la modèstia i l'enginy són les virtuts principals de la protagonista, que, convé recordar-ho, és una dona i en un moment en què les dones dels Estats Units reclamaven el seu dret a votar, i les altres dones del món ni tan sols podien plantejar-se una possibilitat tan remota.

Hi ha, no podia ser d'una altra forma, un desig indubtable de millora, una certa sensació que tots els personatges volen millorar la seua situació personal —una idea molt ar-

relada a la mentalitat americana que ja s'ha fet universal—, però, fins i tot aquesta qüestió ha estat tractada amb un indubtable sentit de l'humor. L'Espantaocells, que vol un cervell per convertir-se en savi, és sempre qui aporta les idees més originals o més pràctiques; el Llenyater, preocupat perquè no té cor i no pot sentir amor, exterioritza sempre uns sentiments magnífics i una tendresa que posen constantment en perill les seues articulacions, que se li rovellen quan plora. I el Lleó, a pesar de considerar-se ell mateix un covard, és capaç d'ariscar la vida per salvar la dels seus amics.

La història no perd mai aquest subtil sentit de l'humor i, de tant en tant, l'autor deixa anar una mínima dosi de filosofia pràctica, basada, sobretot, en el sentit comú, cosa que, potser pel caràcter especulatiu dels americans, ha generat quantitats ingents d'estudis psicològics.

El secret de la fórmula és, segurament, que Baum va ser capaç de convertir-se en un xiquet a l'hora d'escriure la història que contava cada nit als seus quatre fills, i aquesta capacitat —poc freqüent entre els escriptors— li permet veure la vida amb una senzillesa que pot causar un cert «trauma» a les ments cultes i plenes de prejudicis dels adults.

Els camins que ens proposa Baum en el seu llibre són, per tant, tan elàstics i variats com la mateixa història que ens conta. Des de la més pura fantasia al poder sempre menyspreat de la imaginació; des de l'apologia sense reserves de les millors virtuts humanes —l'amistat, la sinceritat, la lleialtat, la innocència...— fins a recomanacions higièniques bàsiques: Dorothy es llava i es pentina molt sovint. Des d'una certa lloança de la superació a un patriotisme bàsic que als valencians, sobretot, ens pot sonar estranyíssim i que té la seua millor representació en el moment en què Dorothy, interrogada per l'Espantaocells, assegura que, a pesar que Oz és un país meravellós i Kansas és trista i grisa, ella vol tornar a Kansas perquè «com casa no hi ha res».

Triar un camí o un altre s'ha de deixar al criteri del lector, si volem ser coherents amb els valors que lloa el llibre,

i serà difícil equivocar-se perquè qualsevol dels camins que triem ens assegurarà bon humor, diversió i aventura.

L'AUTOR

Lyman Frank Baum, nascut a Chittenango (Nova York) el 15 de maig de 1856, va ser el seté dels nou fills de Benjamin Ward Baum, un ric industrial amb interessos tan esparsos com el petroli i els teatres. Afectat des de molt jove per una malaltia cardíaca —a què fa referència en alguns passatges del llibre—, va passar una infància relaxada i feliç, sense problemes econòmics, dedicat a cultivar algunes de les seues nombroses aficions: la poesia, la lectura, la fotografia, la tipografia i, possiblement, la més curiosa de totes: la cria de gallines.

Durant uns anys va ser també actor, director i empresari teatral, però en casar-se amb Maud Gage, filla d'una gran defensora del moviment per l'emancipació de la dona, el matrimoni es va establir a Siracusa i, més tard, amb alguns problemes econòmics causats per la ruïna de les empreses familiars, Baum, la seua dona i els quatre fills es traslladaren a Dakota del Sud, una terra de colons, on, entre altres coses, l'incansable activista publicà un periòdic que defensava els drets de les dones; va organitzar protestes i manifestacions quan un cicló devastà els camps i les collites, i protestà amargament quan el general Custer i el seu seté de cavalleria provocaren la massacre de Wounded Knee.

L'èxit relatiu del seu primer llibre per a xiquets, *La mare oca en prosa*, el va portar a escriure les històries que contava als seus fills i, després d'algunes temptatives fracassades d'edició, el 15 de maig de 1900 —quan Baum feia quaranta-quatre anys— es va publicar *El meravellós Màgic d'Oz*. La primera tirada, de 10.000 exemplars, es va exhaurir en dues setmanes i, al llarg d'un any, se'n vengueren més de 90.000.

Després de l'èxit aconseguit amb aquest llibre, Baum continuà la sèrie amb llibres com *El meravellós País d'Oz* o *Tik-*

Tok, l'home d'Oz, fins a completar una llarga sèrie de contes relacionats amb el seu primer gran èxit. Més tard, adaptarà la seua obra més coneguda a l'escena, la convertirà en un musical de gran èxit i, fins i tot, crearà una productora cinematogràfica dedicada a produir pel·lícules sobre la terra d'Oz i els seus curiosos personatges.

El 6 de maig de 1919, als seixanta-dos anys, mor Baum en la seua luxosa casa de Hollywood, però la seua obra continuarà viva i fresca durant molts anys.

L'ILLUSTRADOR

Enric Solbes, nascut a Alcoi l'any 1960, va exposar per primera vegada els seus quadres l'any 1978 i, des d'aleshores, ha participat en mostres individuals i col·lectives en les sales més importants del nostre país, com també a Madrid, Londres o Nova York. A més, ha maquetat llibres, ha realitzat un gran nombre de cartells i ha dissenyat, entre moltes altres coses, un alfabet que, amb el nom de *Xúquer*, és la primera col·lecció tipogràfica concebuda i realitzada exclusivament per valencians. Com a il·lustrador de llibres, tant infantils com per a adults, ha col·laborat amb diversos autors i d'entre les seues obres destaquen *El bruixot Tararot*, *Criatures minúscules*, *Les metamorfosis*, *La ciutat submergida* i *Tirant lo Blanc*.

La seua estètica, emmarcada al principi en una clara línia neorealista, ha evolucionat al llarg dels últims anys, fins a convertir-se en un figurativisme molt personal que converteix l'obra d'Enric Solbes en una de les aportacions més sòlides i interessants de la pintura valenciana contemporània.

SUGGERIMENTS DIDÀCTICS I METODOLÒGICS

El propòsit d'aquest quadernet que teniu a les mans no és cap altre que facilitar als professionals de l'ensenyament i

als pares preocupats per l'educació i la cultura dels fills una sèrie d'informacions que completen la lectura del llibre. Informacions que caldria buscar en diferents fonts de documentació i que, ara i ací, teniu al vostre abast.

Naturalment, els suggeriments didàctics que es puguin fer sobre les possibles explotacions de la lectura ja impliquen una certa imposició, sobretot als xiquets i les xiquetes que han llegit o llegiran el llibre; per això considerem que no seria aconsellable confeccionar una llarga llista de possibilitats que, segurement, els mateixos lectors aniran descobrint al llarg de la lectura.

Si considerem que la lectura ha d'arribar a ser un plaer sense més complicacions, el millor suggeriment possible és deixar que els xiquets i les xiquetes s'endinsin en el meravellós País d'Oz i que es divertescuen amb les aventures de Dorothy i els seus companys.

Però també és cert que, fins ara, els llibres no són únicament una font de plaer i de distracció sinó també una font inextinguible d'informació i un instrument imprescindible per a la formació integral de les persones. Per això, potser convindria fer veure als lectors més joves que, fins i tot d'un llibre d'aventures escrit amb la declarada intenció d'ajudar a passar unes estones ben divertides, es pot traure profit de diverses formes.

La primera, naturalment, és capbussar-se sense prejudicis en l'aventura, participar activament, amb els sentiments i les emocions a flor de pell, en el viatge de Dorothy, en el seu periple a través del País d'Oz, amb l'única idea de tornar a casa, on l'esperen els seus oncles. A partir d'aquesta identificació, les possibilitats d'explotació del text es multipliquen: des de la dramatització o la lectura escenificada, que ajudarà sense dubte a comprendre millor les aventures dels diferents personatges, al treball d'investigació històrica, a partir de les dades que ens dóna l'autor i de les que podem imaginar. Des del retrat dels personatges, a la recreació d'alguns passatges a base de sinònims i antònims, per exemple; des de l'estudi etimològic —imaginari, naturalment— de paraules com quad-

lings, winkies o munchkins, fins a l'elaboració d'un joc d'atzar que comence i acabe a Kansas i que, fins i tot, podria ser molt semblant al parxís, ja que els colors són el verd, el roig, el groc i el blau.

Algunes d'aquestes possibilitats, potser innovadores en alguns aspectes —encara que cada dia és més difícil aportar idees innovadores en el camp de l'educació—, però també respectuoses amb la ja llarga tradició d'explotació de la lectura a nivell escolar, que han anat conformant els professionals de l'ensenyament i els diferents estudiosos del tema, són les que us proposem a continuació per tal que, si ho considereu convenient, les trebal·leu, a casa o a la classe, no com una imposició després de la lectura, sinó com una forma més d'aprendre i divertir-se al mateix temps.

PROPOSTES DE TREBALL*

(MATERIAL FOTOCOPIABLE)

* L'editor autoritza la reproducció d'aquestes *propostes de treball* amb finalitats didàctiques, però recorda que no es permet la reproducció per fotocòpia o altres mitjans del llibre a què es refereixen les presents *propostes*.

A) FITXA DE LECTURA

TÍTOL DE L'OBRA:

AUTOR:

ILLUSTRADOR:

EDICIONS BROMERA

COLLECCIÓ: Núm.:

—Imagina que has de dissenyar, com ha fet Enric Solbes, la portada del llibre que has llegit. Fes un dibuix que represente el personatge o l'escena que més t'haja impressionat.

No oblides incloure en la portada el títol i el nom de l'autor.

1.- Escribe el nom i les característiques principals dels sis personatges que consideres més importants en la trama de la novella.

2.- Les aventures de Dorothy i els seus amics són molt variades. Escribe un breu resum de la que més t'haja agradat.

3.- A continuació et proposem una llista d'adjectius:

àgil, enginyós, fort, intelligent, prudent,
sentimental, sincer, treballador, valeros.

Aplica'n tres a cada personatge per descriure el seu caràcter.

—L'Espantaocells és

—El Llenyater és

—El Lleó és

4.- Relaciona cada personatge amb l'objecte que pot haver perdut i escriu oracions com la de l'exemple:

Dorothy	La clau de la caixa verda.
La Malvada Maga de l'Est	Les sabates de plata.
El Guardià de les Portes	La còfia d'or.
La Malvada Maga de l'Oest	El setrill d'or i pedreria.
El Llenyater de Llanda	La cistelleta.

EXEMPLE: Dorothy ha perdut la cistelleta.

5.- Explica breument com acaba la història per a cadascun dels personatges següents:

L'Espantaocells es converteix en

El Llenyater de Llanda

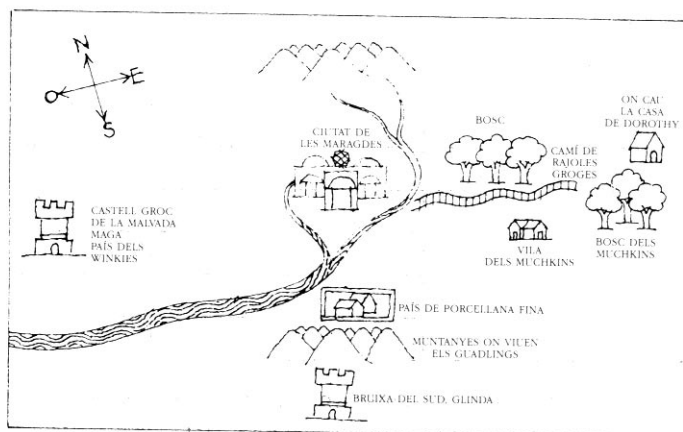
El Lleó

Oz se'n va en

Dorothy

B) ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES

1.- Fixa't en aquest mapa del País d'Oz:

Completa aquest gràfic i pinta el mapa com consideres més adequat:

Munchkins, governats per

Ciutat de les Maragdes, governada per

Winkies, governats per

Quadlings, governats per

Camí de les rajoles grogues.

2.- Parlem de política. Amb les dades que has llegit a la novella i amb una miqueta d'imaginació, inventa les banderes dels països següents:

El País de l'Est

La Ciutat de les Maragdes

El País de l'Oest

El País del Sud

3.- Busca en el llibre la descripció de la granja on vivia Dorothy i canvia la paraula "gris" per un color cada vegada diferent. Després llegeix el text que has escrit i comprova les diferències amb la grisa descripció de l'autor.

4.- Per celebrar el final feliç de l'aventura, alguns personatges van fer una festa, servida per l'Espantaocells i el Llenyater.

¿Seràs capaç d'omplir correctament aquest quadre amb les dades que et facilitem?

NOM	PRIMER PLAT	SEGON PLAT	CADIRA	ACTUACIÓ
Dorothy				
Lleó				
Totó				
Glinda				
Oz				

—Dorothy, que va seure en la cadira roja, no va menjar ni verdures ni espàrrecs de primer plat.

—Glinda, que va fer un número de màgia, demanà verdura de primer i canelons de segon.

—El Lleó no volia sopa de peix de primer, però va fer un ball en acabar.

—Qui va cantar una cançó, menjà pollastre de segon plat i sopa de peix de primer, però no va seure en la cadira roja.

—Oz, que va fer un número de ventrilòquia, va seure en la cadira blanca, perquè la groga estava ocupada per qui havia menjat sopa de peix.

—Totó no va menjar lluç de segon, sinó arròs amb ànec i, en acabar, abandonà la seua cadira roja per fer una imitació.

—Qui va seure en la cadira verda menjà vedella de primer i porc de segon, abans de fer un ball.

—La cadira blava la va ocupar un personatge que no va prendre llet de primer plat.

5.- Com saps, en cada país d'Oz, hi havia un color predominant. Suposem que el color, com sembla lògic, condicionava també l'olor, el sabor i tots els altres sentits.

De manera que, amb una miqueta d'imaginació, no et resultarà difícil completar el text següent:

Al País de l'Est, on tot era, l'olor predominant era la de; la fruita preferida pels xiquets era, però el sabor que més agradava als adults era el de
Curiosament, l'instrument preferit dels músics era
....., perquè aquell objecte, segons les velles tradicions, portava sort i prosperitat a la família.

Ara escriu textos semblants per a la Ciutat de les Maragdes, el País de l'Oest i el País del Sud.